

ГЕОПЛАНУВАННЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ НА МІКРОРЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ НА ПРИКЛАДІ ЦЮРУПИНСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Відновлення на загальнодержавному рівні довгострокових програм господарського та територіального розвитку спричинило відродження планування територій як особливого засобу підвищення ефективності регіональної політики в державі. Зважаючи на багатогранність форм і функцій, специфічні риси і фактори розвитку сільської місцевості (СМ), планування сільських територій потребує особливої уваги саме географів, які можуть комплексно обґрунтувати планувальні рішення цього складного і одночасно ключового геопросторового об'єкту на якісно новому рівні.

Згадаємо, що комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі визначено однією зі стратегічних цілей державної аграрної політики, а розвиток української державності в будь-яких аспектах пов'язують саме з відродженням українського села.

Херсонська область відноситься до регіонів з потужним аграрним сектором та високим рівнем сільськогосподарської освоєності, але невірне використання потенціалу території не дає можливість отримати бажані результати не тільки в аграрному секторі, а й у рекреаційній, промисловій, соціальній сфері. Зважаючи на вищесказане актуальною постає проблема планування територій сільської місцевості на регіональному рівні.

На мікрорегіональному рівні основною територіальною одиницею для потреб геопланування є низовий адміністративний район. Більшість НАР України мають сільськогосподарське спрямування і разом з тим характеризуються внутрішніми відмінностями в природних умовах, демографічних характеристиках, рівні розвитку господарського комплексу та спеціалізації господарства. Саме такі відмінності є першопричиною утворення внутрішньорайонних територіальних підсистем, які потребують окремих специфічних методів і підходів до планування територій з метою досягнення збалансованого еколого-соціально-економічного розвитку.

Ключовим завданням геопланування на всіх рівнях є розроблення систематики видів використання території та розробка їх багаторівневих схем, тому важливим методологічним принципом у цьому плані є максимальне використання наявної географічної інформації, насамперед тематичних серій карт. Під час планування територій на мікрорегіональному рівні важливою методологічною проблемою є врахування специфіки мікрорегіонального масштабу картографування, оскільки це є досить складним завданням (з технічної сторони) навіть для карт масштабу 1:200000. Тому необхідно шукати типові просторові комбінації різних видів природокористування на тих чи інших територіях і розглядати такі ділянки як операційно-територіальні одиниці другого рівня.

Суспільно-географічні та природно-екологічні характеристики Цюрупинського району є досить вдалими з позиції геопланування. Значну частину площі району займають соснові ліси, піски та водно-болотні угіддя, які являються основою для рекреаційного природокористування. Район також є перспективним в подальшому розвитку та інтенсифікації аграрного сектору, чому сприяють вдалі агрокліматичні та ґрунтові умови. Відсутність великих промислових підприємств та наявність середовище стабілізуючих природних територій (які є атрактивними для рекреаційної діяльності) створює базу для подальшої розбудови екологічної мережі обласного та державного значення в межах району.

Аналіз територіальної диференціації природно-екологічних та соціально-економічних умов району в контексті потреб геопланування дозволяє виділити такі пріоритетні види природокористування (рис.1):

- розселенське природокористування (територія міст, сіл та селищ з прилеглими ділянками);

- рекреаційне та природоохоронне природокористування (основними територіями є площі НПП «Олешківські піски», водно-болотні угіддя заплави р. Дніпро, соснові ліси, піщанні та деградовані сільськогосподарські території);

- сільськогосподарське природокористування (землеробське, сади та

виноградники, пасовища та сіножаті);

- транспортно-логістичне природокористування (автошляхи, залізничні шляхи);

- оборонно-інфраструктурне природокористування.

В межах сільської місцевості НАР можна диференціювати території з різною стратегією соціально-економічного розвитку. В досліджуваному районі виділяємо 2 основних специфічних типи територій:

а) передмістя - фактично виступають перехідною зоною між містами та сільською місцевістю і характеризуються динамічними функціональними зв'язками з містом у виробничих, демографічних, розселенських процесах. В НАР, які розміщені в зоні впливу міст, формується особливий тип аграрного природокористування (переважають дрібні та середні господарства з інтенсифікованим процесом виробництва продукції), що є досить важливим при виборі стратегії планування відповідних територій.

б) території розвитку екомережі та рекреаційного природокористування. Розвиток рекреації є досить перспективним у плані поліпшення економічної та соціальної ситуації: створення нових робочих місць, збільшення місцевих бюджетів - що є досить актуальним для депресивних аграрних НАР.

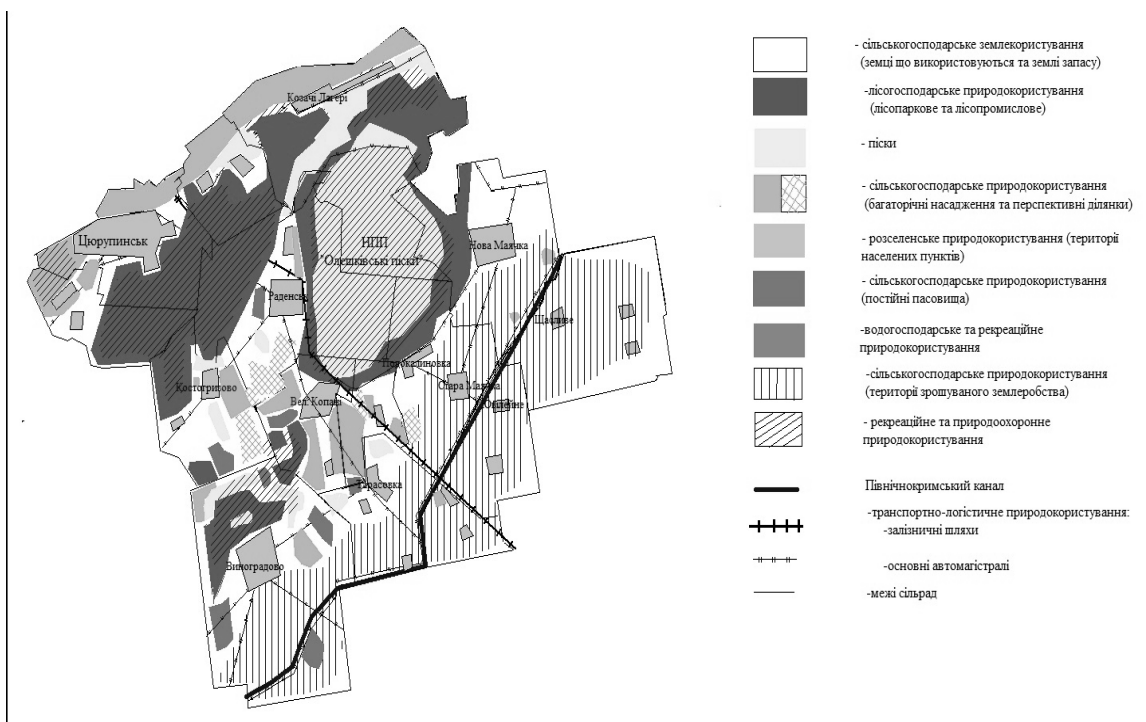

Рис.1. Ескізна картосхема територіальної диференціації фізико-географічних та соціально-економічних умов району з точки зору геопланувальної організації.

Наведене дослідження особливостей планування територій на мікрорегіональному рівні потребує подальшого опрацювання з метою структуризації видів природокористування. Необхідно виділити підвиди, особливо у сільськогосподарському природокористуванні, з метою більш раціонального планування та управлінням розвитку території. В подальшому потрібно провести детальний аналіз кадастрових карт та діагностувати стан сільськогосподарських угідь, розробити оптимальний баланс співвідношення видів природокористування наявних територій.

Список літератури:

1. Дудник І.М. Суспільно-географічні системи низового рівня (теоретичні та методологічні аспекти) / І.М. Дудник. – Полтава:Полтавський літератор, 1997. – 248с.
2. Мальчикова Д.С. Геопланування сільської місцевості: особливості, проблеми, обмеження / Д.С. Мальчикова // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту імені М. Коцюбинського. Серія: Географія. - Вінниця, 2009. - Вип. 19. - С. 153-159.
3. Мальчикова Д.С. Методи та підходи територіального планування на регіональному рівні / Д.С. Мальчикова // Часопис соціально-економічної географії. – 2009. – Вип.7(2). – С. 62-66.
4. Топчієв О.Г. Методологічні засади геопланування регіону / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, А.М. Шашеро // УГЖ. – 2010. - №1. – С.23-31.